

JAARVERSLAG 2016

0 Voorwoord.....	p.0
1 Programma: Onderzoek. Ontwikkeling. Ontmoeting.....	p.2
1.1 Signatuur.....	p.2
1.2 Visie.....	p.2
1.3 Samenwerking en Wisselwerking.....	p.3
1.4 Locatie(s).....	p.3
1.5 Activiteiten 2016.....	p.5
2 Communicatie: samenwerking en wisselwerking.....	p.13
2.1 Bezoekersprofielen.....	p.13
2.2 Media.....	p.13
3 Organisatie.....	p.14
4 Financien.....	p.14
4.1 Financieel jaarverslag.....	p.15

1 Programma: Onderzoek. Ontwikkeling. Ontmoeting.

In 2016 werd doorgegaan op de weg die in 2014 werd ingeslagen. De drie O's - Onderzoek, Ontwikkeling en Ontmoeting- vormden wederom de basis van alle activiteiten. De nadruk lag daarbij op inhoudelijke/ artistieke kwaliteit en het ondersteunen van talent. Ook bleef de verbinding tussen disciplines (cross overs), generaties en tussen kunst en maatschappij belangrijk.

Het activiteitenprogramma was in 2016 een afspiegeling van de kunstinhoudelijke of maatschappelijke onderwerpen die hedendaagse (inter) nationaal gerenommeerde, *mid-career* en startende kunstenaars bezig houden. Door projecten van diverse disciplines en media naast elkaar te presenteren - en soms te laten overlappen - ontstonden verrassende wisselwerkingen en nieuwe inzichten. Dit bood kunstenaars een nieuwe context voor hun werk en bezoekers een interessante reflectie op de actualiteit.

Jong, maar ook iets minder jong talent werd de mogelijkheid geboden zich te ontwikkelen middels een presentatie van hun werk of door de productie van nieuw werk in dialoog met meer ervaren kunstenaars.

ramfoundation was in 2016 weer een belangrijke ontmoetings- en uitwisselingsplek waar uiteenlopende publieksgroepen, generaties en disciplines elkaar ontmoetten en van elkaar leerden.

1.1 Signatuur

De signatuur van *ramfoundation* in het kort:

- Ontwikkeling. Onderzoek. Ontmoeting
- Crossovers tussen disciplines
- Jonge kunst van kunstenaars van alle leeftijden
- Kunstenaarshistorie ipv kunsthistorie
- (Inter)nationaal
- Ondernemerschap
- Maatschappij

1.2 Visie

Tijdens de laatste edities van Art Rotterdam werd mede dankzij een bruisend satelliet programma duidelijk hoeveel talent en ondernemingslust er is onder kunstenaars die Rotterdam als thuisbasis hebben gekozen. Dit vormt een schril contrast met het geringe aantal galeries in Rotterdam. Hierdoor komt dit talent moeilijk verder. Immers zij hebben minder gemakkelijk toegang tot verzamelaars, musea, curators etc.

ramfoundation wil in dit krachtenveld functioneren tussen academie en werkveld. Door het werk van Rotterdams talent te presenteren naast nationale en internationale kunstenaars wordt hun waardevolle artistieke inhoudelijke en/of beeldende bijdrage aan het onderzoek en discours van vandaag naar voren gebracht. Deze kunstenaars gebruiken *ramfoundation* als springplank, oefenplek voor hun concepten, praktijkverdieping en profiteren van haar uitgebreide netwerk.

In het lokale en nationale landschap van kunstinitiatieven is *ramfoundation* uniek te noemen vanwege haar jarenlange expertise op het gebied van *cross overs*. De jonge kunstenaars van

vandaag beperken zich vaak niet tot één discipline, maar laveren als nomaden tussen technieken en laten kruisbestuivingen tussen diverse media toe. Het specialisme van *ramfoundation* is daardoor weer zeer actueel en draagt bij aan de verdere ontwikkeling van deze nieuwe generatie.

In het Rotterdamse kunstenveld zijn nieuwe media, film, muziek & technologie uitstekend vertegenwoordigd. De presentatie van deze mix van subculturen /beeldculturen is zeer interessant en richt zich met name op een jonger publiek tot 35 jaar. *ramfoundation* probeert generaties met elkaar te verbinden en naast elkaar te plaatsen. Kunstenaars die jaren geleden bij ons exposeerden begeleiden talentvolle kunstenaars van de nieuwe generatie en geven zo het stokje door. Met haar Rotterdamse wortels betreft *ramfoundation* ook al jaren nadrukkelijk de ontwikkelingen in de architectuur en design bij haar programma met ook hier als hamvraag: "Wat betekenen deze ontwikkelingen voor het onderzoek in de beeldende kunst?" Daarbij richt het discours zich bij *ramfoundation* niet op de kunsttheorie, maar op de hedendaagse kunstenaarspraktijk.

1.3 Samenwerking en wisselwerking

Samenwerking en wisselwerking stonden centraal bij het realiseren van bovengenoemde inhoudelijke doelstellingen en signatuur. Te gast waren Studio Makkink & Bey en graduates van de Master of Fine Art opleiding van Piet Zwart Institute. Op haar beurt was *ramfoundation* te gast bij bewoners en presentatie instellingen in het Scheepvaartkwartier. De lijst met samenwerkingspartners is ronduit indrukwekkend te noemen:

- Studio Makkink & Bey
- Art Rotterdam
- OBJECT Rotterdam
- Rotterdamse Museumnacht
- Sandberg Instituut
- Design Academy Eindhoven
- Rotterdamse kunstenaars initiatieven zoals ADA, St. Stadnomaden, 'Status updates Afrikaanderswijk coöperatie' en Observatorium.
- Bewonersorganisatie Scheepvaartkwartier
- Belasting & Douane Museum
- De Maaskamer
- Poetry International
- Piet Zwart Institute
- Willem de Kooning Academie
- TENT
- Showroom MAMA
- RAM galerie

Hierdoor was inhoudelijke kruisbestuiving mogelijk tussen disciplines, generaties en kunstenaars en maatschappij. Tevens werd er een nieuw publiek gegenereerd voor alle activiteiten.

1.4 Locatie (s)

De meeste activiteiten vonden plaats op de eigen locatie aan de Van Vollenhovenstraat 14, waar *ramfoundation* al een aantal jaren te gast is bij RAM galerie. Ook vonden er presentaties plaats op locatie bij samenwerkingspartners in het Scheepvaartkwartier. RAM galerie vierde in 2016 haar 30 jarig bestaan wat weerslag had op de beschikbare ruimte. *ramfoundation* richtte zich gedurende de festiviteiten op haar events. Beide organisaties moesten het pand verlaten op 1 november wegens huuropzegging.

Locatie Van Vollenhovenstraat 14, Rotterdam

1.5 Activiteiten 2016

In 2016 entameerde *ramfoundation* enkele spraakmakende tentoonstellingen waarbij ze nauw samenwerkte met RAM galerie en externe partners. In overleg met deze partners werden ook speciale evenementen georganiseerd en de openingstijden verruimd.

SuperLandEscape 10 januari 2016 – 6 maart 2016

Thema Een grote internationale groepspresentatie in samenwerking met Studio Makkink & Bey naar aanleiding van het 50tig jarig bestaan van het vooruitstrevende gedachtengoed van Superstudio (1966-1978). Voor *SuperLandEscapes* maakten Jurgen Bey en Rianne Makkink een scherpe selectie van alumni van het Sandberg Instituut en Design Academy Eindhoven. Samen creëerden zij actuele en vernieuwende landschapscollages die de ideeën van Superstudio opnieuw interpreterden en naar de huidige tijd vertaalden. Deze tentoonstelling schetste daarmee nieuwe mogelijke modelwereld, waarin de sociale leefomgeving werd bevraagd en waarin een vrije uitwisseling tussen disciplines tot stand kwam.

Solo Room: Studio Makkink & Bey en Marinus Boezem

Kunstenaars: Dan Adlešič (SI)
Marijke Annema (NL)
Fiona du Mesnildot (FR)
Jorien Kemerink (NL)
Gabriel Ann Maher (AU)
Tjalling Mulder (NL)
Lucas Muñoz (SP/NL)
Ea Polman (NL)
Anna Reutinger (US/NL)
Jessica Smarsch (US)
Nadine van Veldhuizen (NL)
Louisa Zahareas (GR).

Curatoren: Jurgen Bey en Rianne Makkink

Samenwerking Studio Makkink & Bey, Art Rotterdam, OBJECT Rotterdam en Rotterdamse Museumnacht

Doelgroep: publieksgroepen *ramfoundation*, Art Rotterdam, OBJECT Rotterdam, Rotterdamse Museumnacht, achterban Sandberg Instituut en Design Academy Eindhoven

Events:

10.01 Openingsreceptie met toelichting van Jurgen Bey

13.02 Lezingen Jurgen Bey en rondleidingen tijdens VIP ontvangsten i.s.m. Art Rotterdam

10.02 - 14.02 Extra dag- en avondopenstelling ism Art Rotterdam

03.03 Ontvangst groep Snijpunt architecten met lezing en rondleiding door Jurgen Bey,

05.03 Museumnacht 010 avondopening en rondleidingen.

PR: Gedrukte flyer, persbericht, free publicity (publiekskrant Art Rotterdam/artikel NRC/ drukwerk Museumnacht), extra dag- en avondopenstelling, social media

Begunstigers: Het project *SuperLandEscape* kwam mede tot stand met steun van Gemeente Rotterdam, G.Ph.Verhagen Stichting en PROOFF

Studio Makkink & Bey

Nadine van Veldhuizen

Marinus Boezem

Gabriel Ann Maher

Pushing Boundaries, Expanding Frontiers 13 maart – 24 april 2016

Thema Van 13 maart tot en met 24 april 2016 organiseert RAM & ramfoundation in samenwerking met diverse kunstenaars, Rotterdamse kunstenaarsinitiatieven, musea en bewoners van het Scheepvaartkwartier *Pushing Boundaries, Expanding Frontiers*. Het betreft een internationale cross-over presentatie waarbij interieur, binnen- en buitenruimte, architectuur en objecten met elkaar een verbinding aangaan. Naast ontkenning van muren en andere barrières, zal ook de denkbare en werkelijke verplaatsing en vervreemding van ruimte een rol spelen. Het project omvat een combinatie van tentoonstellingen, presentaties en nevenactiviteiten, gerealiseerd door de verschillende participanten, waarbij publiek en kunstenaars met elkaar in contact worden gebracht en de publieke aard van beeldende kunst zichtbaar wordt.

Solo room: Desiree de Baar
Talent Room : Lieven Poutsma
the Wall Edward Clydesdale Thompson (UK)
the Safe Wim Gijzen
Video Room Marnix Nijssen
Book Space Woodstone Kugelblitz (Teun de Graaf & Charlotte Martin (FR))

Main Room	Jorge Bakker Rachel Carey (US) Isabel Cordeiro (PT) Angeline Dekker Rolf Engelen Folke Janssen & Anita Hrnica Bart Koppe Dirk van Lieshout Rosa Peters Christine Saalfeld (DE) Sandro Setola Lieke Snellen Esmé Valk Sjoerd Westbroek.
Curator:	Berry Koedam ism Karlijne Lafort (coördinator)
Samenwerking:	kunstenaars initiatieven ADA, St. Stadnomaden, 'Status updates Afrikaanderswijk coöperatie' en Observatorium. Tevens bewonersorganisatie Scheepvaartkwartier, Belasting & Douane Museum en De Maaskamer
Special Project:	<i>Art @ My Place</i> met Per Abramsen, Paul Cox, Angeline Dekker, Anita Hrnica, Hannah James, Dirk van Lieshout en Jan Eric Visser.
Special Project:	talentvolle student Willem de Koning Academie ontwerpt uitnodiging onder begeleiding van r'ambassadeur
Special Project:	Interviewproject met kunstenaars over hun relatie met de stad door Karlijne Lafort
Doelgroep:	vaste doelgroepen <i>ramfoundation</i> , buurtbewoners, achterban wijkinstellingen en kunstinitiatieven
Events:	
13.03	opening door Mariette Dölle directeur TENT Rotterdam
13.03	<i>Art @ My Place</i> : tour langs de verschillende externe presentaties in het Scheepvaartkwartier o.a. Belasting & Douane Museum, RAM, en bewoners van het Scheepvaartkwartier.
10.04	<i>Art @ My Place</i> : opening in De Maaskamer van presentatie Anita Hrnica
15.04	Rondetafelgesprek met viertal exposerende kunstenaars over hun kunstpraktijk onder leiding van Hugo Bongers. Met: Desiree de Baar, Rolf Engelen, Rachel Carey en Dirk van Lieshout. In hoeverre slechten zij grenzen of rekken zij die op? En hoe vertalen zij dat naar de kijker/het publiek?
17.04	<i>Art @ My Place</i> ; rondleiding langs de verschillende externe presentaties in het Scheepvaartkwartier, oa Belasting & Douane Museum, De Maaskamer, en bewoners van het Scheepvaartkwartier
22.04	Interviewt Hugo Bongers met deelnemende kunstenaarsinitiatieven en samenwerkingsverbanden over de relatie tussen hun beroepspraktijk en de stad Rotterdam. Waarom werken zij samen en wat is de meerwaarde voor de stad? Met: Jeanne van Heeswijk (De Afrikaanderwijk Coöperatie), Sjoerd Westbroek ADA, Lieven Poutsma (Observatorium), Christine Saalfeld (St Stadnomaden).
PR:	Gedrukte uitnodiging, persbericht, posters, social media <i>ramfoundation</i> en samenwerkingspartners
Begunstigers	Met dank aan CBK R'dam, G.Ph.Verhagen Stichting, Stichting Bevordering van Volkskracht.

Lieven Poutsma, Talent Room

Marnix de Gijs, Video Room

Edward Clydesdale Thompson, The Wall

Teun de Graaf & Charlotte Martin, Book Space

[Up Memory Lane 30 jaar RAM \(Part 1\)](#) 8 mei – 17 juni 2016

Thema Tijdens de eerste jubileum tentoonstelling van RAM galerie werd werk getoond van kunstenaars die in de eerste periode (1986-2001) nauw verbonden waren aan de galerie. Deze kunstenaars werden regelmatig op externe locaties en (inter)nationale beurzen gepresenteerd. Van hen werd zowel een recent werk als werk uit de eerste vijftien jaar getoond. Sommigen toonden hun eerste projecten bij ramfoundation.

ramfoundation zette in deze periode haar samenwerking met Poetry International voort.

Samenwerking Poetry International

Doelgroep vaste publieksgroepen *ramfoundation*, achterban RAM en Poetry International

Events

08-10.06 Language & ART Gallery Tour: ontvangst groepen

11.06 dichter Maarten van der Graaff te gast en leest voor uit eigen werk

12.06 Diana Wind en Caren van Herwaarden lezen voor uit gedichtenbundel 'Ochtendruis' van kunstenaar Arno Kramer

PR gedrukte media en social media van Poetry International, social media *ramfoundation*

Assemble Relatives 1 -10 juli 2016

Thema Master Fine Art Piet Zwart Institute Graduate Exhibition met gastcurator: Maaïke Gouwenberg. De gesprekken, relaties en werkwijzen die 14 internationale kunstenaars hebben ontwikkeld gedurende de twee jaar aan de Master Fine Art van het Piet Zwart Institute smelten samen in een tijdelijke samenkomst op dit specifieke moment, waarna ze verstrooien in een nieuw gesternte. Showroom MAMA, TENT en ramfoundation zijn het podium voor een script waarin de kunstwerken eerst voor zichzelf spreken, waarna zij tijdens de duur van de tentoonstelling van positie veranderen ten opzichte van zichzelf en het publiek. Samenwerkingen, kunstwerken en route, veranderende installaties, een uitbarsting van gezangen en diverse performances binnen en buiten de drie locaties, maken *Assemble Relatives* een collectieve reeks van uitgesproken standpunten.

Graduates

Niels Bekkema
Clara Johansson Borg (SE)
Madison Bycroft (AUS)
Seecum Cheung (CH)
Raluca Croitoru (RO)
Mat Do (UK)
Michael Fitz Gerald (IR)
Daniel Fogarty (UK)
Tracy Hanna (IR)
Mitchell Kehe (US)
Katherine MacBride (UK)
Kari Robertson (UK)
Natalia Sorzano (CO)
Angharad Williams (UK)

Curator

Maaïke Gouwenberg

Samenwerking

Piet Zwart Institute, Showroom MAMA, TENT

Doelgroep

publieksgroepen *ramfoundation*, Showroom MAMA, TENT, internationale achterban Piet Zwart Institute

Events

01.07

Gezamenlijke opening bij *ramfoundation* door Vivian Sky Rehberg en Maaïke Gouwenberg met performance waarna opening TENT en MAMA plaats vond.

01-10.07

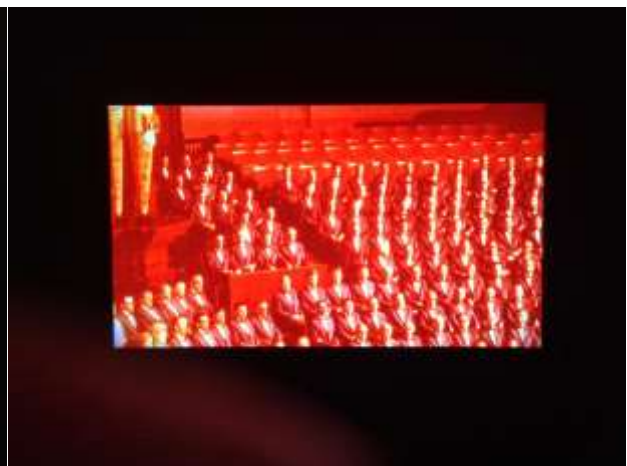
Extra openstelling voor publiek

PR

Gedrukte media en social media van alle samenwerkingspartners

Video Seecum Cheung

Niels Bekkema

Openingsperformance Clara Johansson Borg

Mitchell Kehe

Up Memory Lane (Part 2) 30 jaar RAM 28 augustus – 22 oktober 2016

Thema Nadat de eerste overzichtstentoonstelling Up Memory Lane (Part 1) veel positieve reacties oogstte, was vanaf 28 augustus tot en met 22 oktober Up Memory Lane (Part 2) te zien, waarin werd teruggeblikt op de afgelopen vijftien jaar van het bestaan van de RAM, namelijk 2001-2016. Tijdens Up Memory Lane (Part 2) werd werk tentoongesteld van kunstenaars waarmee de afgelopen vijftien jaar nauw is samengewerkt. Daarnaast zijn er meer dan tachtig kunstenaars uitgenodigd die RAM de afgelopen dertig jaar in kleine of grotere solo presentatie heeft getoond om een werk ter grootte van een A4 in te sturen voor deze tentoonstelling. Deze bonte verzameling van speciaal voor RAM gemaakte werkjes zijn door de gehele galerie te zien. ramfoundation richtte zich in deze periode op de presentatie van haar r'ambassadeurs in de kluis en de ontvangst van 3^e jaar studenten van de Willem de Koning Academie.

Doelgroep vaste publieksgroepen ramfoundation, achterban r'ambassadeurs en WDKA
Special Project r'ambassadeurs presenteren een klein werk in The Safe. Met: Karin Arink, Robin Kolleman, Anita Hrnica, Marjolijn van den Assem, Hendri van der Putten, Fiet van der Vijsel en Desirée de Baar.

Events

28.08 opening door diverse kunstenaars

20.10 ontvangst 3e jaars studenten WDKA voor gastlezing over relatie kunstenaar - Galerie

PR social media ramfoundation, WDKA en r'ambassadeurs

Desirée de Baar geeft toelichting bij haar werk

[RAM en ramfoundation van Vollenhovenstraat 1 november 2016 - 6 februari 2017](#)

Thema Na de verhuizing uit het pand aan de van Vollenhovenstraat werden nog twee duo presentaties georganiseerd in de voorste ruimte van het pand met kunstenaars van de galerie en ramfoundation als events/goodwill naar de buurt.

Events

01.11- 25-12 Marjolijn van den Assem en Jan Eric Visser

28.12-6.2.2017 Per Abramsen en Anita Hrnica & Folke Janssen

Anita Hrnica & Folke Janssen

2 Communicatie: samenwerking en wisselwerking

In 2016 werd belangrijk geïnvesteerd in samenwerking en wisselwerking. Door samenwerking met Rotterdamse en lokale partners en evenementen kon het lokale publieksbereik worden vergroot. Ook werden hierdoor nieuwe nationale en internationale bezoekers aangetrokken.

ramfoundation genereerde in 2016 met haar tentoonstellingen en nevenactiviteiten 4.468 bezoeken. Dit is een stijging van zo'n 14% ten opzichte van vorig jaar en betreft bezoekers aan de eigen ruimte tijdens openingsuren, extra dag- en avondopenstellingen (bijvoorbeeld tijdens Art Rotterdam en Poetry International) en bezoeken op externe locaties. De meeste van deze bezoekers hadden lokale wortels, zo'n 60%. De rest is nationaal (30%) en internationaal (10%).

2.1 bezoekersprofielen

Ook in 2016 richtte *ramfoundation* zich op onderstaande vijf bezoekersprofielen:

-**kunstprofessionals** kunstenaars, studenten/docenten van lokale en (inter)nationale academies, (jonge) curatoren, galeristen, critici, commissieleden van fondsen ed. Lokale professionals bezoeken onze instelling zo'n 4- 5 keer per kalenderjaar.

-**kunstkenners** (niet professionals): (jonge) verzamelaars, galeriebezoekers, bloggers.

Zij bezoeken onze instelling zo'n 2 - 3 keer per kalenderjaar

-**kunstliefhebbers** (geen kenners/professionals): incidentele kopers, museumbezoekers, amateurkunstenaars en mensen die ons bezoeken vanwege een voor hen interessante cross over.

Zij bezoeken onze instelling zo'n 1 - 2 keer per kalenderjaar

-**cultuurconsumenten**: incidentele (inter) nationale bezoekers vanwege een cultureel bezoek aan Rotterdam of lokale incidentele bezoekers die deelnemen aan een andere culturele activiteit in Rotterdam. Zij bezoeken ons zo'n 1 keer per kalender jaar.

-**het brede publiek**: nieuwsgierige voorbijgangers/buurtbewoners of familieleden van kunstenaars die bij ons een werk/project presenteren. Zij staan het verst van de beeldende kunst af en vaak blijft het bij 1 bezoek, dat idealiter wel als plezierig wordt ervaren.

2.2 media

Bovenstaande doelgroepen werden bereikt door:

verspreiding van gedrukte flyers, persberichten, posters, gerichte uitnodigingen, free publicity (publiekskrant Art Rotterdam/ artikel NRC), drukwerk en social media van alle samenwerkingspartners, eigen website en facebook pagina

3 Organisatie

ramfoundation is een kleine stichting met ANBI status en meer dan 20 jaar ervaring. De non-profit organisatie is lid van De Zaak Nu. Begin 2016 verliet Iris Cornelis *ramfoundation* vanwege een verhuizing naar Zeeuws Vlaanderen. Karlijne Lafort nam haar plaats in als tentoonstellingscoördinator. Daarnaast trok Fred Kies zich terug als webbeheerder en technisch medewerker. Zijn plaats werd in genomen door wisselende jonge mensen die op deze manier hun talenten benutten ten behoeve van *ramfoundation*. De bezetting in 2016:

Mw Berry Koedam, directeur

Karlijne Lafort, tentoonstellingscoördinator

Jetty Keuning, projectleider

Anita Hrnica, Folke Jansen e.a. webbeheer en techniek/op- en afbouw

Het programma van *ramfoundation* wordt vastgesteld door Berry Koedam. Als directeur van de stichting heeft zij naast de artistieke leiding ook de zakelijke leiding. Zij werd in 2016 in alle werkprocessen van de organisatie ondersteund door Karlijne Lafort en Jetty Keuning. Verder is er sprake van een groep vaste en incidentele vrijwilligers. Zij voeren werkzaamheden uit op het gebied van social media en catering. Al deze medewerkers zijn vrijwilligers en/of freelancers met zogenaamde 'nulurencontracten'.

Advies vindt voornamelijk informeel plaats vanuit het brede netwerk van kunstenaars en partners en daarnaast vanuit de r'ambassadeurs. Zij fungeren als klankbord voor de directeur en voeden haar met ideeën. Daarnaast promoten zij *ramfoundation* naar buiten toe. In 2016 waren dit: Karin Arink, Robin Kollema, Marjolijn van den Assem, Fiet van de Vijssel, Marianne Grootenboer, Desiree de Baar, Marenne Terlingen, Hendri van der Putten en Anita Hrnica (nieuw)

Het bestuur van *ramfoundation* bestond in 2016 uit de volgende personen:

Diana Wind, voorzitter

Hans Walgenbach, secretaris

Jaap Pereira, penningmeester

In 2016 werd naar aanleiding van de nieuwe statuten in verband met de ANBI wetgeving een rooster van aftreding opgesteld. Eea betekent dat in 2017 een nieuwe penningmeester zal moeten worden aangetrokken.

4 Financiën

In 2016 werden enkele projecten van *ramfoundation* financieel ondersteund door de volgende subsidiënten: Gemeente Rotterdam, G.Ph.Verhagen Stichting, CBK R'dam, G.Ph.Verhagen Stichting en Stichting Bevordering van Volkskracht. Ook werd een project gesponsord door PROOFF en werd *ramfoundation* ondersteund door haar vrienden.

4.1 Financieel jaarverslag

<https://www.groundworkgallery.com/forthcoming-exhibitions-1/>